

TIMUR VERMES: NÉZD, KI VAN ITT

Hajrá Hitler!

VAJDA JUDIT

ADOLF HITLER FELTÁMAD, ÉS A XXI. SZÁZADI NÉMETORSZÁGBAN KALANDOZIK.

Az *Én és Kaminski* után újra olyan regény adaptációját láthatjuk, amely filmen jórészt visszaadhatatlan. Daniel Kehlmann könyvéhez hasonlóan ugyanis a *Nézd, ki van itt* is egyes szám, első személyben íródott, azaz az olvasó száz százalékban belehelyezkedhet a főhős nézőpontjába, teljes mértékben azonosulhat vele. Ezt a film pedig csak akkor tudná kellő hűséggel megvalósítani, ha elejétől a végéig szemszögbeállításban lenne felvéve, miközben folyamatosan a központi karakter belső monológját hallanánk. Ha mindezt egy mozgókép totális következetességgel végigvinné, már szinte kísérletű filmről lenne szó, így borítékolható, ahogy a legtöbb esetben, úgy a Vermes-szövegnél sem sikerülhet egy az egyben átültetni ezt a fajta nagyfokú azonosulást és személyességet.

Ahogy azonban az *Én és Kaminski* esetében is volt valami, ami nagyszerűen ábrázolható filmnyelvi eszközökkel (a főhős bunkó újságíró jellemfejlődése az újonnan megismert bogaras, idős festőművész hatására), úgy a *Nézd, ki van itt* is rendelkezik egy kifejezetten high concept-szerű zseniális alapötlettel, amit a filmeseknek valóban vétek lett volna kihagyniuk.

A magyar származású német író regénye ugyanis arról szól, hogy Berlinben, 2011-ben egy grundon magához tér az ötvenes éveiben járó Adolf Hitler. Maga sem tudja, hogy került oda, és egyáltalában hogyan történhetett a csodálatos időutazás – zavarodott diktátorunk mindenestre elkezd ismerkedni a modern időkkel, melynek keretében újabb nagyserű karriert épít ki magának, ezúttal a televíziózás világában.

Ha mindez nem lenne elég ütős gondolat, Vermes csavar még egyet a dol-

gon, és magával Hitlerrel mesélteti el az egész kalandot, azaz az olvasó a világ talán legelvetemültebb véreskezű zsarnokával kénytelen együttérezni. A meglepetés pedig, hogy ez egyáltalán nem esik nehezünkre. Míg az *Én és Kaminski* esetében meglehetősen kényelmetlen érzés volt a közönségnek egy kifejezetten ellenszenves, pofátlan figura bőrébe bújnia, a világirodalom egyéb, még szélsőségesebb alkotásaiban pedig egy pszichopata sorozatgyilkossal (*Parfüm*), egy kívül-belül gusztustalan rendőrrel (*Mocsok*) vagy egy egyszerre szerencsétlen és iszonytató véglénnyel (*És meglátá a számár az Úrnak angyalát*) azonosulnia, addig a *Nézd, ki van itt* Hitlerre egyáltalán nem rossz társaság.

Ahogy Adolfunk rácsodálkozik a XXI. századra, minden vívmányával együtt, abból egy könynyed és szórakoztató, mindvégig elegáns szatíra bontakozik ki. Mivel emberünkről értelemszerűen senki sem hiszi, hogy valóban a rég halottnak gondolt történelmi figura, parodistának nézik, annak viszont olyan tökéletes, hogy semmi sem tarthatja vissza a sikeres tévés komikus pályától – ami a médiakritika irányában jelöli ki a regény útját. Ez pedig igen bölcs választásnak bizonyul Vermes részéről, mivel így elkerülheti az ízléstelenség csapdáját. Nem kell Hitler minden ordas eszméjét ránk uszítania, elég, ha a modern média kapcsán osztja meg velünk meglehetősen éleslátó gondolatait. Az első sikerei miatt YouTube-Hitlernek kikiáltott férfi egy újszülött szemével néz a televízióra, az olyan modern tévéműsorokra, mint a

reality show, a szappanopera vagy egy kortárs híradó, és olyan kritikákat fogalmaz meg, amelyek teljesen jogosnak tűnhetnek bárki számára – még akkor is, ha az illető nem náci. Eközben persze – mivel főhősünk nyilván nem tud kibújni a bőréből – folyamatosan kapjuk a katonai hasonlatokat és a régi idők utáni nosztalgiát (konkrét helyszínek és személyek említésével). Mindezt csak olyan mértékben, ami bőven belefér a felhőtlenül kacagtató helyzet- és jellemkomikum körébe, mivel Vermes hőseivel együtt idejében leszögezi, hogy a zsidókérdés nem vicc, így a durvább poérok kimaradhatnak.

Az egyértelmű telitalálatnak nevezhető alapötlettel bíró művek esetében mindig nagy kérdés, hogy mit tud vele kezdeni az alkotó a továbbiakban, ki tudja-e futtatni valahová vagy megreked az egypoénos elképesztés szintjén. Vermes ebből a szempontból jelesre vizsgázik, és kifejezetten elegánsan viszi végig hősét meglepő, mégis jópofa karriertörténetén. Visszafogottan humoros Hitlerével az író keveset markol, de azt mindvégig erősen tartja, így fokozatosan eljutunk odáig, hogy nemcsak együtt tudunk nevetni Adolffal, de még drukkolunk is neki. Vermes stílusának és irány-

niájának köszönhetően Hitler a XXI. században jött, látott – és ezúttal győzött is.

„A nemzetközi helyzet fokozódott”
(Oliver Masucci és Lars Rudolph)

LIBRI, 2013

